

Relationel Familierådgivning

Metodebilag

METODECENTRET

Virkningsfulde løsninger på socialområdet

Sofie Ilsvard, Emma Sandberg Bilstoft & Signe Glinvad Krogh

Relationel Familierådgivning - Metodebilag

Metodecentret
Olof Palmes Allé 19
8200 Aarhus N

Sofie Ilsvard, Emma Sandberg Bilstoft & Signe Glinvad Krogh

Udgivet august 2022

Download på www.metodecentret.dk

Der kan frit citeres fra udgivelsen, korrekt angivelse er:

Ilsvard, S., Bilstoft, E. S., Krogh, S. G. 2022. Relationel Familierådgivning - Metodebilag.
Metodecentret.

Indholdsfortegnelse

1	Baggrund	4
2	Undersøgellesdesign	5
2.1	<i>Case-udvælgelse</i>	5
2.1.1	Centrale kontrolvariable	6
2.2	<i>Semistrukturerede interviews</i>	6
2.3	<i>Analysestrategi</i>	6
3	Generaliseringspotentiale	7

1 Baggrund

Aarhus Kommune har, siden 2019, afprøvet tilgangen Relationel Familierådgivning på myndighedsområdet i tre skoledistrikter, tilgangen udspringer af relationel velfærd. Modellen har en værdibaseret tilgang og tager udgangspunkt i borgerens styrker og i at sikre adgang til de ressourcer og muligheder hos barnet og familien, der skal til for at skabe en forandring. Målet er at flytte myndighedsområdets mindset fra at tænke systemvelfærd med traditionel visitation/behandling, til en relationel velfærdstankegang med kreative løsninger baseret på borgerens egen forståelse af deres udfordringer og mulige løsningsforslag.

Aarhus Kommunes egne beregninger viser en positiv business case¹, nemlig at udgifterne til borgerne i indsatsgruppen er lavere end i sammenligningsgruppen. Resultaterne viser bl.a., at der bevilliges færre foranstaltninger, ligesom færre unikke personer modtager foranstaltninger, hvilket medfører reducerede omkostninger. Til gengæld siger beregningerne ikke noget om, hvordan resultaterne er fremkommet, og hvad der kan forklare forskellene, og vi ved derfor ikke hvad den positive business case er et udtryk for. Disse ubesvarede spørgsmål har derfor givet anledning til at foretage denne undersøgelse, hvor vi, med udgangspunkt i en række udvalgte familier og deres rådgiveres perspektiver, vil undersøge, hvad den positive business case kan tolkes som et udtryk for.

Teoretisk, og meget firkantet udtrykt, kan en reduceret anvendelse af sociale foranstaltninger enten skyldes en *administrativ omlægning* af den service, som udsatte familier tilbydes, eller en *forbedret faglig kvalitet* i det sociale arbejde, som reducerer det reelle behov for foranstaltninger. For at kunne vurdere den borgernære virkning af Relationel Familierådgivning, er det afgørende at kunne afdække, eller i det mindste sandsynliggøre, hvilket af disse to scenarier, som bedst beskriver praksis i Relationel Familierådgivning.

Gennem en casestudie-undersøgelse af en række udvalgte familiers forløb i Relationel Familierådgivning, afdækker vi følgende evalueringsspørgsmål: *Hvad er de borgernære virkninger af Relationel Familierådgivning?* Herunder mere konkret:

- I hvilken udstrækning og på hvilken måde oplever henholdsvis familier og myndighedsrådgivere, at Relationel Familierådgivning er virksomt i forhold til at håndtere og afhjælpe de problemer og udfordringer familierne og deres børn står med?
- Er Relationel Familierådgivning udtryk for en *administrativ omlægning* af den service, som udsatte familier tilbydes, eller er det udtryk for en *forbedret faglig*

¹ Se Ilsvard, S. 2022. Relationel Familierådgivning. En investeringsmodel på området for udsatte børn og unge. Evaluering. Aarhus: Metodecentret.

kvalitet i det sociale arbejde på myndighedsområdet, som reducerer det reelle behov for foranstaltninger?

I dette metodebilag redegør vi for de metodiske valg, der er foretaget i forbindelse med undersøgelsen, ligesom vi redegør for undersøgelsens forbehold og udsigelseskraft.

2 Undersøgelsesdesign

Undersøgelsen er gennemført som en casestudie-undersøgelse bestående af enkeltinterviews med udvalgte familier, hvor barnets forløb er blevet varetaget af myndighedsrådgivere i Relationel Familierådgivning. For at sikre et helhedsorienteret blik på familiernes forløb, er der også foretaget enkeltinterviews med de samme familiers myndighedsrådgivere fra Relationel Familierådgivning. Dette er gjort ud fra et ønske om at kunne belyse ligheder og forskelle i henholdsvis familiernes og rådgivernes oplevelser af forløbene. Der er i alt foretaget 16 interviews, otte med familier² og otte med familiernes myndighedsrådgivere. Interviewene er gennemført telefonisk i april og maj, 2022.

For netop at sikre helhedsperspektiv på familiernes forløb, var der i det oprindelige evalueringsdesign også planlagt interviews med relevante samarbejdspartnere fra almenområdet til hvert forløb. Af forskellige årsager er det dog ikke lykkedes at gennemføre disse interviews, ligesom det i flere tilfælde ikke var muligt at pege på relevante samarbejdspartnere. Derfor gennemføres der i løbet af 2022 en selvstændig undersøgelse med dette fokus.

2.1 Case-udvælgelse

Casestudiet baserer sig på udvalgte familiers forløb i Relationel Familierådgivning, som alle er afsluttede. Det er et væsentligt kriterium, at sagerne er afsluttede i Relationel Familierådgivning, da det gør os i stand til at følge progressionen i sagsforløbene fra start til slut. På den måde kan vi undersøge, hvilke faglige vurderinger og begrundelser, der ligger bag udviklingen af sagsforløbet. Vi kan samtidig undersøge, hvordan familier har oplevet sagsforløbet fra start til slut, deres samarbejde med rådgiveren og afslutning af sagen.

Af praktiske hensyn er sagerne udvalgt af rådgivere fra Relationel Familierådgivning. Udvælgelsen betyder derfor også, at de udvalgte familier kan repræsentere forløb, hvor samarbejdet har været særligt godt.

² Der var i udgangspunktet rekrutteret 10 familier, men to familier har af forskellige årsager trukket sig som informanter.

Rådgiverne er blevet bedt udvælge lukkede sager på baggrund af en række kriterier (se afsnit 2.1.2), men derudover har det ikke været muligt at sikre repræsentativitet i datamaterialet.

2.1.1 Centrale kontrolvariable

For at sikre at casestudiet afdækker forskellige typer af sager og dermed sandsynliggør en vis grad af repræsentativitet i målgruppen, har det været et kriterium, at der skulle være variation på en række udvalgte faktorer. Familierne er stratificeret på baggrund af følgende faktorer:

Udvælgelsesfaktorer	Beskrivelse
Rådgiver	Udmøntningen af tilgangen Relationel Familierådgivning afhænger, som navnet tilsiger, af den enkelte rådgiver, og dennes relation til den enkelte familie. Derfor er det væsentligt, at vi følger sager fra forskellige rådgivere, så mønstret ikke drives af den enkelte rådgivers tilgang.
Problem	Forløbene er opstået på baggrund af forskellige problematikker fra vold i familien til skolevægring og skilsmisse, hvilket kalder på forskellige forløb i Relationel Familierådgivning.
Alder	Børnenes alder varierer, hvilket kalder på forskellige forløb i Relationel Familierådgivning.

2.2 Semistrukturerede interviews

Der er udarbejdet semistrukturerede interviewguides til henholdsvis familie- og rådgiverinterviews, som bl.a. belyser tematikkerne om samarbejdsrelationen mellem familie og myndighedsrådgiver og oplevelse af progression. En semistruktureret interviewguide sikrer, at vi systematisk spørger informanterne om de samme ting, men tilbyder samtidig en vis fleksibilitet, idet interviewer kan følge op på svar og spørge ind til relevante emner, som udspringer af interviewpersonens svar. Et semistruktureret interview kan derfor minde om en hverdagsamtale, men interviewguiden fungerer som en slags tjekliste og sikrer, at der indhentes information om de samme emner fra alle informanterne. Fordelen ved at foretage interviewene med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide er derfor, at det sikrer systematik, men åbner samtidig op for et udforskende perspektiv.

2.3 Analysestrategi

Interviewene er transskriberet og er efterfølgende organiseret i et kvalitativt kodningsprogram. Interviewene er kodet systematisk med afsæt i en kodeliste

udviklet på baggrund af interviewguidernes temaer. Den lukkede kodning har tydeliggjort gennemgående mønstre i datamaterialet, som dels beskriver familiernes oplevelser af deres forløb i Familiecentret og særligt samarbejdet med myndighedsrådgiveren fra Relationel Familierådgivning, og dels beskriver rådgivernes perspektiv på familiernes forløb og deres mere generelle betragtninger om egen praksis som udøvende Relationel Familierådgiver.

3 Generaliseringspotentiale

Undersøgelsens konklusioner er udledt på baggrund af en række meget entydige tendenser i datamaterialet, hvilket peger på, at der med rimelighed kan generaliseres til andre forløb, der ligner dem, der indgår i denne undersøgelse.

Der er dog også mulige forbehold, som *kan* have betydning for undersøgelsens udsigelseskraft. På trods af, at vi har forsøgt at sikre variation i udvælgelsen af sager, er der fortsat typer af sager, som ikke er repræsenteret. Lukkede forløb, eller forløb, som næsten er i mål, kan repræsentere mindre komplicerede sager, end sager som det ikke er lykkedes at lukke endnu. Herudover er der ingen kontrolgruppe, hvilket betyder, at vi ikke har mulighed for at sammenligne mønstrene med forløb, der har haft en "traditionel" sagsbehandling. Vi ved af gode grunde ikke, om sagerne i Relationel Familierådgivning ville være forløbet anderledes, hvis de havde været behandlet under traditionel sagsbehandlingspraksis. Dette er dog forsøgt imødekommet ved at lade rådgiverne beskrive, hvordan de ville have behandlet forløbet, hvis de fortsat arbejdede efter den hidtidige praksis. Alle rådgiverne peger dog på, at de under Relationel Familierådgivning arbejder substantielt anderledes med og sammen med familierne og børnene, end de gjorde tidligere. Henholdsvis familierne og rådgiverne forklarer den oplevede udvikling med relationen og den ændrede praksis, hvilket peger på at ville have set en substantiel forskel mellem Relationel Familierådgivning og den hidtidige praksis, hvis vi havde haft en kontrolgruppe at sammenligne med.

På baggrund af udvælgelseskriterierne kan man argumentere for, at rækkevidden af vores konklusioner er begrænset til at kunne udsige noget om, hvordan det går, når investeringen fungerer godt, og når det lykkes at få familierne i mål. Derfor er datagrundlaget formentligt bedst anvendeligt til at udsige noget om, hvordan investeringen virker under de bedste forudsætninger. For at blive klogere på dette, kunne det i et fremadskuende perspektiv være interessant at belyse, hvordan familier med mere komplicerede forløb, som vanskeligt kan afsluttes, oplever relationen og samarbejdet med deres rådgivere.

Tabel 1: Oversigt over casefamilier⁵

	Barnets alder	Primær problematik	Perspektiv	Bekymring start³	Bekymring afslutning⁴	Lukket/åben	Udvikling
Case 1	7 år	Psykisk sygdom ved forælder	Familie	Høj	Lav	Åben	Mor bedre rustet til konflikter
			Rådgiver	Høj	Lav		Tillid til morens evner
Case 2	9 år	Psykisk sygdom ved forælder	Familie	Høj	Lav	Lukket	Mor bedre til konflikthåndtering
			Rådgiver	Høj	Lav		Tillid til morens kommunikation.
Case 3	11 år	Skilsmisse, mistrivsel i skole	Familie	Høj	Lav	Lukket	Tro på egne evner til konflikthåndtering
			Rådgiver	Middel	Lav		Mor bedre rustet og selvsikker
Case 4	17 år	Barn med diagnose, ude af skolegang	Familie	Høj	Lav	Lukket	Normalisering gav ro, barn i skole
			Rådgiver	Middel	Ingen		Tillid til familiens håndtering
Case 5	14 år	Barn med diagnose	Familie	Høj	Lav	Lukket	Barn har fået redskaber
			Rådgiver	Høj	Lav		Kort forløb, problem hurtigt løst
Case 6	13 år	Barn med diagnose ønsker skoleskift	Familie	Høj	Høj	Åben	Skolesituation uløst, stadig høj bekymring
			Rådgiver	Middel	Middel		Lille udvikling, skoleskift uløst
Case 8	10 år	Barn med diagnose og mistrivsel i skole	Familie	Høj	Middel	Lukket	Redskaber til håndtering af angst
			Rådgiver	Middel	Ingen		Stor udvikling for barn gennem redskaber
Case 9	12 år	Psykisk sygdom ved forælder, ustabil skolegang	Familie	Høj	Lav	Åben	Fortsat udfordringer, men mor bedre til håndtering
			Rådgiver	Middel/høj	Lav		Tillid til forældres evner, bedre samarbejde med skole

³ Bekymringsniveau ved start og slut er kvalitativt vurderet ud fra de transskriberede interviews, som blev kodet i Nvivo. Høj, lav og middel skal forstås relativt til hinanden, det er således vigtigt at kigge på udviklingen fra start til afslutning fra henholdsvis familiens og rådgiverens perspektiv inden for den *samme* case.

⁴ Ved de sager, som fortsat er åbne ved interviewtidspunkt anføres bekymringsniveau på det givne tidspunkt for interview, som slutniveauet.

⁵ Fordi to familier har trukket sig som informanter, mangler case 7 og 10 i oversigten. Disse indgår således ikke i datagrundlaget.